

utvrdi se da su životinje bile tretirane antimikrobnim sredstvima jato brojlera će se smatrati zaraženim.

2.2.4. Transport

Uzorci se šalju bez zadržavanja lično ili putem kurira u laboratoriju navedenu u čl. 11. i 12. Pravilnika za kontrolu salmonela i drugih određenih uzročnika zoonoza koji se prenose hranom. Za vrijeme transporta uzorci trebaju biti zaštićeni od topline od preko 25°C i ne smiju biti izloženi sunčevoj svjetlosti.

Ako nije moguće poslati uzorke unutar 24 sata od vremena uzorkovanja, uzorci se moraju držati u frižideru.

3. Ispitivanje uzoraka

3.1 Priprema uzoraka

Uzorci se u laboratoriji drže u frižideru do ispitivanja. Ispitivanje treba početi unutar 48 sati nakon vremena zaprimanja uzoraka i unutar 4 dana od datuma uzorkovanja.

Uzorak prašine se analizira zasebno. Međutim nadležni organ entiteta i Brčko Distrikta BiH može dozvoliti da se analizira zajedno s parom navlaka za obuču.

Uzorak treba dobro izmiješati do potpunog zasićenja i nastaviti rad na zasijavanju kulture uzoraka primjenom metode detekcije iz tačke 3.2.

Par navlaka za obuču mora se pažljivo raspakirati da bi se izbjeglo rasipanje nakupljenog fekalnog materijala. Materijal treba sakupiti i staviti u 225 ml puferizirane peptonske vode koja je prethodno zagrijana do sobne temperature, ili se 225 ml otapala sipa direktno na par navlaka za obuču u njihov spremnik u kojem su dostavljeni u laboratoriju.

Navlake za obuču trebaju biti u potpunosti potopljene u puferiziranu peptonsku vodu da bi se osigurala dovoljna količina slobodne tekućine oko uzorka radi migracije Salmonella iz uzorka i radi toga ako je potrebno može se dodati više puferizirane peptonske vode.

Ako je postignut dogovor o primjeni BAS standarda za pripremu fecesa radi utvrđivanja salmoneloze u tom slučaju treba primijeniti te standarde i oni zamjenjuju odredbe o pripremi uzoraka.

3.2 Metoda detekcije

Detekcija salmonela provodi se prema Izmjeni i dopuni 1. BAS EN ISO 6579-2002/AMD1:2007. "Mikrobiologija hrane i stočne hrane - Horizontalna metoda za izolaciju vrsta iz roda Salmonella - Izmjena i dopuna 1: Prilog D: Izolacija vrsta iz roda Salmonella iz fecesa životinja i uzoraka iz okoliša iz primarne proizvodne faze."

3.3 Serotipizacija

Potrebno je odrediti serotip najmanje jednog izolata od svakog pozitivnog uzorka uzetog od strane nadležnog veterinarskog inspektora prema Kaufmann-White-LeMinor šemi.

Kod izolata uzetih od strane vlasnika, najmanje serotipizacija Salmonelle enteritidis i Salmonelle typhimurium se mora uraditi.

3.4. Alternativne metode

Za uzorke koji su uzeti na inicijativu vlasnika, alternativne metode mogu se koristiti umjesto metoda za pripremu uzoraka, metoda izdvajanja i metoda serotipizacije navedene u tačkama 3.1., 3.2. i 3.3. ovog Priloga, ukoliko su validirane u skladu sa zadnjom verzijom BAS/ISO 16140.

3.5. Čuvanje izoliranih sojeva bakterija

Najmanje jedan izolirani soj relevantnih serotipova salmonela iz uzoraka koje je sakupio nadležni veterinarski inspektor se čuva radi daljnje fagotipizacije ili testiranja na antimikrobnu rezistenciju. Metode čuvanja kulture moraju osigurati preživljavanje sojeva najmanje dvije godine.

Ako nadležni veterinarski inspektor to odredi, izolati iz uzorkovanja od strane vlasnika se također mogu čuvati radi

daljnje fagotipizacije ili testiranja na antimikrobnu rezistenciju u skladu s Odlukom o usaglašenom praćenju otpornosti bakterija roda salmonela kod peradi i svinja na antimikrobne preparate ("Službeni glasnik BiH", broj 29/12).

4. Rezultati i izvještavanje

4.1. Izračunavanje prevalencije

Jato brojlera je pozitivno kada je prisustvo Salmonella enteritidis i/ili Salmonella typhimurium (koje ne spadaju u soj vakcine) potvrđeno u jatu.

Positivna jata brojlera uzet će se samo jednom u obzir po jednom turnusu bez obzira na broj uzorkovanja i ispitivanja koja se provedu i bit će navedena u izvještaju samo za onu godinu u kojoj su dobijeni prvi pozitivni uzorci.

4.2. Izvještavanje

U izvještaju se navodi:

- ukupan broj jata brojlera koji su testirani najmanje jednom u godini za koju se vrši izvještavanje;
- ukupan broj pozitivnih jata brojlera na bilo koji serotip Salmonella;
- broj jata brojlera pozitivnih najmanje jednom na Salmonellu enteritidis i Salmonellu typhimurium uključujući monofazni soj s antigenskom formulom 1,4,[5],12:i:-;
- broj pozitivnih jata brojlera za svaki serotip salmonela ili za nedefiniranu salmonelu (izolati koji se nisu mogli definirati ili nije izvršena serotipizacija).

Informacije u izvještajima se navode zasebno za ukupni program kontrole Salmonella kao što je navedeno u tački 2.1. (a) i (b), uzorkovanje od strane vlasnika kao što je navedeno u tački 2.1. (a) i uzorkovanje od strane nadležnog veterinarskog inspektora kao što je navedeno u tački 2.1. (b).

Najmanje sljedeće informacije trebaju biti dostupne nadležnom veterinarskom inspektoratu od svakog testiranog jata brojlera:

- (a) jedinstvena referenca farme;
- (b) jedinstvena referenca objekta;
- (c) mjesec uzorkovanja.

Rezultati i sve dodatne relevantne informacije isporučuju se kao dio izvještaja o trendovima i izvorima iz člana 9. stava (1) Pravilnika o načinu praćenja zoonoza i uzročnika zoonoza ("Službeni glasnik BiH", br. 46/10).

Na temelju članka 10. stavak 5. Zakona o veterinarstvu u Bosni i Hercegovini ("Službeni glasnik BiH", broj 34/02), članka 5. Pravilnika za kontrolu salmonela i drugih određenih uzročnika zoonoza koji se prenose hranom ("Službeni glasnik BiH", broj 46/10) i članka 61. stavak 2. Zakona o upravi ("Službeni glasnik BiH", br. 32/02 i 102/09), Ured za veterinarstvo Bosne i Hercegovine donosi

PRAVILNIK

O CILJEVIMA ZA SMANJENJE PRISUSTVA BAKTERIJA VRSTA SALMONELLA ENTERITIDIS I SALMONELLA TYPHIMURIUM KOD BROJLERA

Članak 1.

(Predmet)

Ovim se Pravilnikom propisuju ciljevi i način uzorkovanja za smanjenje prisustva Salmonella enteritidis i Salmonella typhimurium kod brojlera.

Članak 2.

(Definicije)

Definicije koje se koriste za potrebe ovoga Pravilnika su definicije iz članka 2. Pravilnika za kontrolu salmonela i drugih određenih uzročnika zoonoza koji se prenose hranom.

Članak 3.

(Ciljevi)

- (1) Cilj za smanjenje salmonela kod brojlera iznosi 1% ili manje maksimalnog procenta jata brojlera pozitivnih na *Salmonella enteritidis* i *Salmonella typhimurium*.
- (2) Procjenu postignutih ciljeva vrši Ured za veterinarstvo Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ured) u suradnji s mjerodavnim tijelima entiteta i Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine na kraju kalendarske godine uzimajući u obzir odredbe Pravilnika za kontrolu salmonela i drugih određenih uzročnika zoonoza koji se prenose hranom.
- (3) Šema testiranja na temelju koje se vrši procjena postignutih ciljeva nalazi se u Privitku ovoga Pravilnika i čini njezin sastavni dio.

Članak 4.

(Program)

- (1) Ured će u suradnji s mjerodavnim tijelima entiteta i Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine na temelju odredbi ovoga Pravilnika i Privitka II. Pravilnika za kontrolu salmonela i drugih određenih uzročnika zoonoza koji se prenose hranom propisati godišnji Program za smanjenje prisustva bakterija vrsta *Salmonella enteritidis* i *Salmonella typhimurium* kod brojlera.
- (2) Program iz stavka (1) ovog članka je obvezujući za sve relevantne subjekte uključene u implementaciju istog, sukladno odredbama članka 5. stavak (3) i članka 6. stavak (2) Pravilnika za kontrolu salmonela i drugih određenih uzročnika zoonoza koji se prenose hranom.

Članak 5.

(Prestanak važenja)

Stupanjem na snagu ovog Pravilnika, prestaje važiti Privitak III Pravilnika o programu testiranja za smanjenje prisutnosti određenih serotipova salmonela kod peradi vrste *Gallus gallus* i ćurki ("Službeni glasnik BiH", broj 85/10).

Članak 6.

(Stupanje na snagu)

Ovaj Pravilnik stupa na snagu danom donošenja i objavljuje se u "Službenom glasniku BiH".

Broj 02-7-02-2-558-9/12

29. studenoga 2012. godine

Sarajevo

Direktor

Ljubomir Kalaba, v. r.

Privitak

*Šema testiranja potrebna za verifikaciju postignutog cilja za smanjenje prisustva *Salmonella enteritidis* i *Salmonella typhimurium* kod jata brojlera kako je navedeno u članku 3. stavak (3) ovoga Pravilnika*

1. Opseg uzorkovanja:

Uzorkovanje obuhvata sva jata brojlera vrste *Gallus gallus* (u daljnjem tekstu: brojleri) obuhvaćena Pravilnikom za kontrolu salmonela i drugih određenih uzročnika zoonoza koji se prenose hranom.

2. Monitoring kod brojlera

2.1. Učestalost uzorkovanja

- (a) Subjekt u poslovanju s hranom (u daljnjem tekstu: vlasnik) će izvršiti uzorkovanje svih jata brojlera unutar tri tjedna prije upućivanja na klanje.

Odstupajući od navedene obveze uzorkovanja, mjerodavno tijelo može dozvoliti da vlasnik uzorkuje najmanje jedno jato brojlera po turnusu na posjedu s više jata, ako:

- se primjenjuje sustav "sve unutra/sve napolje" kod svih jata na posjedu;
- se isti sustav upravljanja primjenjuje na sva jata;
- se ista hrana i voda daju svim jatima;

- se tijekom najmanje šest turnusa vrši ispitivanje na salmonela sukladno monitoring šemi kod svih jedinki na posjedu i mjerodavni veterinarski inspektor je uzео uzorke od svih, bar pri jednom turnusu;

- svi rezultati testova na *Salmonella enteritidis* ili *Salmonella typhimurium* su negativni.

Odstupajući od obaveznog uzorkovanja navedenog u ovoj točki, mjerodavno tijelo može dozvoliti uzorkovanje unutar šest tjedana prije upućivanja na klanje ako se brojleri drže dulje od 81 dana ili se uzgajaju sukladno organskoj proizvodnji brojlera sukladno posebnim propisima koji reguliraju ovu oblast.

- (b) Mjerodavni veterinarski inspektor vrši službeno uzorkovanje najmanje jednog jata brojlera na 10% posjeda koji imaju više od 5.000 jedinki. Uzorkovanje od strane mjerodavnog veterinarskog inspektora se vrši i na temelju analize rizika i svaki put kada mjerodavni veterinarski inspektor smatra da je to neophodno.

Uzimanje uzoraka koje obavi mjerodavni veterinarski inspektor može zamijeniti uzimanje uzoraka na inicijativu vlasnika kao što se traži u točki a).

2.2. Protokol uzimanja uzoraka

2.2.1. Opći napuci za uzorkovanje

Mjerodavni veterinarski inspektor ili vlasnik osigurat će da uzorke uzimaju obučene osobe.

Uporabljava se najmanje dva para navlaka za obuču za uzorkovanje. Navlaka za obuču se navuče i uzorak se uzima na način što se hoda po objektu. Navlake za obuču se mogu skupiti u jedan uzorak.

Prije navlačenja navlaka za obuču, navlake se moraju ovlažiti:

- (a) s otapalom (MRD-maximum recovery diluent: 0,8% fiziološke otopine, 0,1% peptona u sterilnoj deioniziranoj vodi);
- (b) sa sterilnom vodom;
- (c) s drugim otapalom odobrenim za korištenje od strane referentnog laboratorija;
- (d) na način da se autoklaviraju u spremniku zajedno s otapalom.

Navlake za obuču se vlaže na način da se naspe tekućina unutar njih prije navlačenja ili da se promiješaju u spremniku zajedno s otapalom.

Mora se osigurati da su svi dijelovi objekta proporcionalno obuhvaćeni uzorkovanjem. Svakim parom navlaka treba obuhvatiti po 50% površine objekta.

Po završetku uzimanja uzoraka navlake za obuču za uzimanje brisa fecesa/čarape treba pažljivo skinuti tako da se ne ošteti nakupljeni materijal. Navlake za obuču mogu se izvrnuti kako bi se sačuvao materijal. Treba ih staviti u kesu ili u posudu i označiti.

Mjerodavno tijelo entiteta i Brčko Distrikta BiH može odlučiti da se poveća minimalni broj uzoraka u cilju osiguranja reprezentativnog uzorkovanja nakon procjene epidemioloških parametara, kao što su biosigurnosni uvjeti, rasprostranjenost ili veličina jata.

Mjerodavno tijelo entiteta i Brčko Distrikta BiH može odobriti zamjenu jednog para navlaka za obuču uzorkom prašine težine 100 grama skupljene na više mjesta po cijelom posjedu s površina s vidljivim prisustvom prašine. Kao alternativa, jedan ili nekoliko briseva vlažnom tkaninom najmanje 900 cm² ukupne površine može se koristiti umjesto skupljanja prašine s više površina na posjedu. Svaki bris mora sadržati dovoljnu količinu prašine s obje strane.

2.2.2. Posebni napuci za određene tipove posjeda

- (a) Za jata brojlera koja se slobodno drže, uzorci se uzimaju samo unutar objekta.

- (b) Kada je pristup objektu otežan zbog ograničenog prostora u jatima s manje od 100 brojlera, i radi toga nije moguće koristiti navlake za obuću za vrijeme hodanja, mogu se zamijeniti s istim platnenim ručnim brisevima koji se koriste za prašinu, tako što se brisevi uzimaju s površina na kojima se nalazi svježi feces, ili ako to nije izvodljivo, drugim metodama uzorkovanja fecesa koje odgovaraju namjeni.

2.2.3. Uzorkovanje od strane mjerodavnog veterinarskog inspektora

Da bi se postigao zadovoljavajući rezultat prilikom uzimanja uzoraka, mjerodavni veterinarski inspektor će po potrebi izvršiti i dodatne testove i/ili provjeru dokumentacije radi utvrđivanja da rezultati nisu izmijenjeni radi prisustva antimikrobnih agenasa ili drugih tvari inhibitora rasta bakterija.

Kada se ne potvrdi prisustvo *Salmonella enteritidis* i *Salmonella typhimurium*, ali se utvrdi prisustvo antimikrobnih agenasa ili efekti inhibitora rasta mikroorganizama, odnosno utvrdi se da su životinje bile tretirane antimikrobnim sredstvima jato brojlera će se smatrati zaraženim.

2.2.4. Transport

Uzorci se šalju bez zadržavanja osobno ili putem kurira u laboratorij naveden u čl. 11. i 12. Pravilnika za kontrolu salmonela i drugih određenih uzročnika zoonoza koji se prenose hranom. Za vrijeme transporta uzorci trebaju biti zaštićeni od topline od preko 25°C i ne smiju biti izloženi sunčevoj svjetlosti.

Ako nije moguće poslati uzorke unutar 24 sata od vremena uzorkovanja, uzorci se moraju držati u frižideru.

3. Ispitivanje uzoraka

3.1 Priprema uzoraka

Uzorci se u laboratoriju drže u frižideru do ispitivanja. Ispitivanje treba početi unutar 48 sati nakon vremena primitka uzoraka i unutar 4 dana od nadnevka uzorkovanja.

Uzorak prašine se analizira zasebno. Međutim mjerodavno tijelo entiteta i Brčko Distrikta BiH može dozvoliti da se analizira zajedno s parom navlaka za obuću.

Uzorak treba dobro izmiješati do potpunog zasićenja i nastaviti rad na zasijavanju kulture uzoraka primjenom metode detekcije iz točke 3.2.

Par navlaka za obuću mora se pažljivo raspakirati da bi se izbjeglo rasipanje nakupljenog fekalnog materijala. Materijal treba sakupiti i staviti u 225 ml puferizirane peptonske vode koja je prethodno zagrijana do sobne temperature, ili se 225 ml otapala sipa izravno na par navlaka za obuću u njihov spremnik u kojemu su dostavljeni u laboratorij.

Navlake za obuću trebaju biti u potpunosti potopljene u puferiziranu peptonsku vodu da bi se osigurala dovoljna količina slobodne tekućine oko uzorka radi migracije *Salmonella* iz uzorka i radi toga ako je potrebno može se dodati više puferizirane peptonske vode.

Ako je postignut dogovor o primjeni BAS standarda za pripremu fecesa radi utvrđivanja salmoneloze u tom slučaju treba primijeniti te standarde i oni zamjenjuju odredbe o pripremi uzoraka.

3.2 Metoda detekcije

Detekcija salmonela provodi se prema Izmjeni i dopuni 1. BAS EN ISO 6579-2002/AMD1:2007. "Mikrobiologija hrane i stočne hrane - Horizontalna metoda za izolaciju vrsta iz roda *Salmonella* - Izmjena i dopuna 1: Privitka D: Izolacija vrsta iz roda *Salmonella* iz fecesa životinja i uzoraka iz okoliša iz primarne proizvodne faze."

3.3 Serotipizacija

Potrebno je odrediti serotip najmanje jednog izolata od svakog pozitivnog uzorka uzetog od strane mjerodavnog

veterinarskog inspektora prema Kaufmann-White-LeMinor šemi.

Kod izolata uzetih od strane vlasnika, najmanje serotipizacija *Salmonelle enteritidis* i *Salmonelle typhimurium* se mora uraditi.

3.4. Alternativne metode

Za uzorke koji su uzeti na inicijativu vlasnika, alternativne metode mogu se koristiti umjesto metoda za pripremu uzoraka, metoda izdvajanja i metoda serotipizacije navedene u točkama 3.1., 3.2. i 3.3. ovoga Privitka, ukoliko su validirane sukladno zadnjoj verziji BAS/ISO 16140.

3.5. Čuvanje izoliranih sojeva bakterija

Najmanje jedan izolirani soj relevantnih serotipova salmonela iz uzoraka koje je sakupio mjerodavni veterinarski inspektor se čuva radi daljnje fagotipizacije ili testiranja na antimikrobnu rezistenciju. Metode čuvanja kulture moraju osigurati preživljavanje sojeva najmanje dvije godine.

Ako mjerodavni veterinarski inspektor to odredi, izolati iz uzorkovanja od strane vlasnika se također mogu čuvati radi daljnje fagotipizacije ili testiranja na antimikrobnu rezistenciju sukladno Odluci o usuglašenom praćenju otpornosti bakterija roda salmonela kod peradi i svinja na antimikrobne preparate ("Službeni glasnik BiH", broj 29/12).

4. Rezultati i izvještavanje

4.1. Izračunavanje prevalence

Jato brojlera je pozitivno kada je prisustvo *Salmonella enteritidis* i/ili *Salmonella typhimurium* (koje ne spadaju u soj vakcine) potvrđeno u jatu.

Positivna jata brojlera uzet će se samo jednom u obzir po jednom turnusu bez obzira na broj uzorkovanja i ispitivanja koja se provedu i bit će navedena u izvješću samo za onu godinu u kojoj su dobiveni prvi pozitivni uzorci.

4.2. Izvještavanje

U izvješću se navodi:

- ukupan broj jata brojlera koji su testirani najmanje jednom u godini za koju se vrši izvještavanje;
- ukupan broj pozitivnih jata brojlera na bilo koji serotip *Salmonella*;
- broj jata brojlera pozitivnih najmanje jednom na *Salmonella enteritidis* i *Salmonella typhimurium* uključujući monofazni soj s antigenskom formulom 1,4,[5],12:i-;
- broj pozitivnih jata brojlera za svaki serotip salmonela ili za nedefiniranu salmonelu (izolati koji se nisu mogli definirati ili nije izvršena serotipizacija).

Informacije u izvješćima se navode zasebno za ukupni program kontrole *Salmonella* kao što je navedeno u točki 2.1. (a) i (b), uzorkovanje od strane vlasnika kao što je navedeno u točki 2.1. (a) i uzorkovanje od strane mjerodavnog veterinarskog inspektora kao što je navedeno u točki 2.1. (b).

Najmanje slijedeće informacije trebaju biti dostupne mjerodavnom veterinarskom inspektor od svakog testiranog jata brojlera:

- (a) jedinstvena referenca posjeda;
- (b) jedinstvena referenca objekta;
- (c) mjesec uzorkovanja.

Rezultati i sve dodatne relevantne informacije isporučuju se kao dio izvješća o trendovima i izvorima iz članka 9. stavka (1) Pravilnika o načinu praćenja zoonoza i uzročnika zoonoza ("Službeni glasnik BiH", br. 46/10).

На основу члана 10. став 5. Закона о ветеринарству у Босни и Херцеговини ("Службени гласник БиХ", број 34/02), члана 5. Правилника за контролу салмонела и других одређених узрочника зoonoza који се преносе